

RAADSVORSTEL

ZAAKNUMMER: 07432024184008

Onderwerp:	Bijlage(n):	Vergadering van:	p.h.:
Participatieverordening gemeente Asten 2026	2	27 januari 2026	AvE

de raad
van de gemeente
Asten

Samenvatting

Sinds 1 januari 2025 geldt de Wet versterking participatie op decentraal niveau. Doel van de wet is het draagvlak voor gemeentelijk beleid te vergroten door inwoners een rol te geven in alle fasen van het beleidsproces. De wet vraagt ons participatie te verbreden: inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen dienen niet alleen te worden betrokken bij de voorbereiding van beleid, maar ook bij de uitvoering en evaluatie, waarbij recht wordt gedaan aan andere vormen van participatie die er zijn naast inspraak. De inspraakverordening van de gemeente Asten uit 2005 moet om die reden worden vervangen door een participatieverordening. Hierin moet ook worden vastgelegd dat inwoners en maatschappelijke partijen het recht krijgen om taken van de gemeente over te nemen (uitdaagrecht). De participatieverordening dient uiterlijk 1 januari 2027 te zijn vastgesteld.

Beslispunten

De raad besluit;

1. de Participatieverordening gemeente Asten 2026 vast te stellen.

Aanleiding

Op 1 januari 2025 is de Wet versterking participatie op decentraal niveau in werking getreden (hierna: de wet). De wet beoogt het draagvlak voor het beleid van gemeenten te vergroten door inwoners hier een grotere rol in te geven. Gemeenten moeten inwoners op grond van de wet niet meer alleen bij de voorbereiding van beleid betrekken, maar ook bij de uitvoering en evaluatie daarvan (artikel 150, eerste lid, van de Gemeentewet). In de memorie van toelichting is bovendien opgemerkt dat inspraak lang niet het enige middel voor gemeenten is om inwoners bij het maken van beleid en de uiteindelijke besluitvorming te betrekken. Als gevolg van de wet moeten gemeenten hun inspraakverordening vervangen door een bredere participatieverordening. In deze verordening moeten bovendien de voorwaarden worden bepaald waaronder inwoners en maatschappelijke partijen taken (en bijbehorend budget) van de gemeente kunnen overnemen als zij deze beter, slimmer of goedkoper kunnen uitvoeren (uitdaagrecht). Dit betreft zowel het uitvoeren van de eigen taken van de gemeenten, als het uitvoeren van de taken die aan de gemeenten in medebewind zijn gegeven. Dit laatste voor zover dat niet in strijd is met de wet.

U heeft eerder al kaders voor participatie meegegeven. Het is dan ook geen nieuw thema. Dankzij de Toekomstagenda Asten 2030 (2017) en in het programma Vitale Democratie (2019) is er al jaren aandacht voor het tijdig en actief betrekken van inwoners, ondernemers en organisaties. We gaan hierin allang verder dan alleen maar het bieden van inspraak (doel van onze inspraakverordening uit 2005): we geven de samenleving een bredere rol (van inspreken, naar co-creëren, ideeën genereren, initiëren en doen). Bij beleidstrajecten op bijvoorbeeld het fysiek of het sociaal domein wordt hier reeds uitvoering aan gegeven.

Ook het participatiebeleid dat u in het kader van de Omgevingswet heeft vastgesteld (2023) zorgt ervoor dat inwoners worden betrokken en kunnen participeren bij het opstellen/vaststellen van (delen van) de omgevingsvisie, het omgevingsplan, programma's of omgevingsvergunningen (fysiek beleid).

Tot slot is er al geruime tijd een aanpak voor burgerinitiatieven, waarbij burgers uitgenodigd en gefaciliteerd worden zelf een initiatief te realiseren en hiermee maatschappelijke meerwaarde te creëren. Bij initiatieven in de openbare ruimte worden vaak afspraken gemaakt over het onderhoud, zodat inwoners bijvoorbeeld groen of zelf aangelegde jeu de boulesbaantje onderhouden. Ook zijn diverse rotondes “geadopteerd” door bedrijven. Deze vorm van afspraken maken schuurt al aan tegen het uitdaagrecht, waar het doel immers is dat er een “huishoudelijke” taak van de gemeente wordt overgenomen.

Uit onderzoek (Barometer participatie, kerncijfers gemeentes provincie Noord-Brabant, februari 2024) blijkt dat Asten het goed doet tussen de andere Brabantse gemeenten. Uit de (in verhouding hoge) respons blijkt dat 40% van onze inwoners zich betrokken tot volledig betrokken voelt en 35% hier neutraal over oordeelt. 24% voelt zich niet betrokken. Hoewel er altijd ruimte is voor verbetering, zien we dat deze score positief is ten opzichte van andere gemeenten. Van de respondenten waardeert 62% de participatie bovendien als voldoende tot uitstekend (rapportcijfer tussen de 6 en de 10).

Wij stellen op grond hiervan voor om door te gaan met onze huidige aanpak op het gebied van participatie, waarbij wij de verbreding van de participatie en het uitdaagrecht een plek geven en waarbij we dit formeel borgen door een participatieverordening vast te stellen. Hier is een besluit van de raad voor nodig.

Doelstelling

Dit voorstel heeft tot doel tot vaststelling van de participatieverordening gemeente Asten 2026 te komen.

Argumenten

1.1 Met de participatieverordening gemeente Asten 2026 wordt voldaan aan de verplichtingen die de Wet versterking participatie op decentraal niveau aan ons stelt.

Iedere gemeente in Nederland dient per 1 januari 2027 te beschikken over een participatieverordening. Door de verordening nu vast te stellen wordt aan dit wettelijke vereiste voldaan.

1.2 Met de participatieverordening wordt de rol van inwoners binnen onze lokale democratie verder versterkt en worden de voorwaarden waaronder participatie of uitdaagrecht plaats kan vinden voor hen inzichtelijk gemaakt.

Met deze participatieverordening legt u de kaders voor bredere participatie vast en maakt hiermee duidelijk hoe en wanneer inwoners gedurende het gehele beleidsproces (niet alleen in de voorbereidende fase) worden betrokken. Met vaststelling bindt u ons aan de uitvoering; de verordening borgt dat participatie niet vrijblijvend is, maar integraal onderdeel wordt van het gemeentelijk beleid in alle fasen van het beleidsproces, waarbij ook het uitdaagrecht een plek krijgt. Hiermee wordt inwoners het recht geboden om (zelf) gemeentelijke taken slimmer, anders of goedkoper uit te voeren. Door uw besluit wordt de lokale democratie in Asten verder versterkt.

1.3 Door de bredere participatie die met de participatieverordening wordt bewerkstelligd wordt de kwaliteit van ons beleid verbeterd.

De participatieverordening maakt het mogelijk om de kennis, ervaring en inzichten van de samenleving systematisch te benutten gedurende het gehele beleidsproces (voorbereiding, uitvoering en evaluatie). Zo wordt beleid relevanter en beter afgestemd op de lokale situatie.

1.4 De gekozen vorm van de participatieverordening (basismodel) past goed bij de Astense situatie.

Omdat participatie geen nieuw thema is in de gemeente Asten vraagt de Wet versterking decentrale participatie ons niet om een geheel nieuwe aanpak. Wij kunnen dan ook volstaan met een eenvoudige participatieverordening, die zowel voldoet aan de eisen die de wet aan ons stelt, als past bij de huidige Astense praktijk. Zie verder onder het kopje alternatieven.

Risico's

1.1 Er is kans op risicoaansprakelijkheid van de gemeente bij het uitdaagrecht

Een risico van het uitdaagrecht is dat de gemeente in bepaalde gevallen haar publieke (risico)aansprakelijkheid niet volledig kan overdragen wanneer een gemeentelijke taak wordt overgenomen door inwoners of maatschappelijke organisaties.

Om dit risico te beheersen worden vooraf, samen met de betrokken partij, afspraken gemaakt over risico-inperking. Deze afspraken worden vastgelegd in een overeenkomst.

1.2 De verbreding van participatie en het begeleiden van toekomstige initiatieven op het gebied van uitdaagrecht vragen capaciteit.

Zoals gezegd betekent het vaststellen van de verordening dat wij ons aan uitvoering ervan binden. Wij kunnen hier ook op worden aangesproken. Om dit risico in te perken nemen wij de verbrede participatie mee in de planning, voorbereiding en budgettering van nieuwe beleidstrajecten. Voor het uitdaagrecht verwachten wij niet dat er veel aanvragen komen, anders dan nu al gebeurt (onder de vlag burgerinitiatieven of groenovereenkomsten). Wij vangen eventuele verzoeken om uitdaagrecht voornamelijk op binnen de huidige capaciteit en formatie, zoals ook bij verzoeken om burgerinitiatieven gebeurt.

Alternatieven

De participatieverordening is gebaseerd op het basismodel van de VNG. Met dit model kunt u de verbreding van participatie en het uitdaagrecht prima verankeren. Deze vorm sluit goed aan op de huidige Astense praktijk, waarin participatie voor een deel van het beleidsproces al goed is geborgd en we al gewend zijn aan het maken van afspraken over initiatieven of gemeentelijke taken met inwoners of organisaties.

Er kan ook voor een uitgebreide variant worden gekozen, waarin doelen en vormen van participatie verder worden uitgewerkt, een experimenteer-programma voor andere vormen van participatie wordt vastgelegd of waarin rollen worden geborgd (het aanwijzen van vaste ondersteuning op het gebied van participatie). Omdat er op dit moment geen externe prikkel is om onze werkwijze op het gebied van participatie aan te passen en er ook geen capaciteit beschikbaar is, stellen wij u voor het vooralsnog bij de basisverordening te houden. U voldoet dan aan de wettelijke verplichting en geeft ons de kaders om aan de slag te gaan met het inzetten van de verbrede participatie en het uitdaagrecht. In de toekomst kunt u er alsnog voor kiezen de verordening uit te breiden (ontwikkeling richting de uitgebreide variant). Dit vraagt dan wel om een politieke keuze (middelen en prioritering).

Planning en uitvoering

Na vaststelling en bekendmaking van de verordening gaan wij aan de slag met verdere implementatie. Vanaf dan is de bredere participatie uitgangspunt bij nieuwe beleidstrajecten. Ook hebben inwoners vanaf dan de mogelijkheid om gebruik te maken van het uitdaagrecht. Wij informeren hen hierover via de website.

Toekomstagenda Asten 2030 / Vitale democratie

Het vaststellen van een participatieverordening sluit aan op onze ambities uit de Toekomstagenda, waarin staat dat we naar passende manieren van het betrekken van en samenwerken met inwoners, ondernemers en organisaties zoeken. Ook past het in het programma Vitale Democratie, waarin is vastgelegd dat onze inwoners een bredere rol hebben dan inspreken, stemmen en feedback geven, maar dat we hen positioneren om te kunnen co-creëren, ideeën genereren, initiëren en doen. Tot slot sluit de participatieverordening aan bij het Astens Manifest, waarin onder andere staat dat inwoners en doelgroepen in een vroeg stadium worden betrokken, dat de gemeente ruimte biedt voor eigen initiatieven van inwoners, en hen vraagt om actief mee te denken en te doen.

Juridische context

Artikel 150 van de Gemeentewet schrijft voor dat de gemeenteraad een participatieverordening vaststelt en dat in deze verordening het uitdaagrecht dient te zijn opgenomen. De participatieverordening wordt u bijgaand ter vaststelling aangeboden. Separaat treft u een toelichting op de participatieverordening. Een toelichting hoeft u niet vast te stellen. Deze wordt wel voor een ieder bekend en inzichtelijk gemaakt via publicatie. Door publicatie van de participatieverordening en de daarbij behorende toelichting komt de nu geldende inspraakverordening uit 2005 te vervallen.

In bepaalde gevallen is de participatieverordening niet van toepassing, bijvoorbeeld indien participatie al elders is geregeld. Denk aan de verplichte participatie bij de Omgevingswet (in Asten geborgd via het raadsbesluit Adviesrecht, participatie en delegatie, gewijzigd vastgesteld op 3 juni 2025) of aan de verplichte cliëntenparticipatie in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (geborgd in de verordening Adviesraad Sociaal Domein, vastgesteld op 8 december 2020).

Onlangs heeft u de subsidieverordening 2026 vastgesteld. Getoetst is hoe de participatieverordening (meer specifiek: het uitdaagrecht) zich tot deze verordening verhoudt. Geconcludeerd is dat het

uitdaagrecht niet onder de subsidieverordening valt, omdat het bij uitdaagrecht gaat om het overnemen van een taak van de gemeente, waarvoor een overeenkomst tussen gemeente en uitdager wordt opgesteld. Dit is niet te zien als subsidie.

Financiële toelichting

Het vaststellen van de participatieverordening heeft geen financiële consequenties.

Indien er in de toekomst een verzoek om uitdaagrecht wordt toegekend, worden middelen geput uit bestaande budgetten, behorend bij de gemeentelijke taak die de uitdager wil overnemen. Het is niet de gedachte achter of bedoeling van het uitdaagrecht dat de raad nieuwe budgetten ter beschikking moet stellen.

Communicatie

Het opstellen van de participatieverordening vloeit voort uit een wettelijke verplichting. We kiezen met deze vorm participatieverordening bovendien voor kaders die aansluiten bij de werkwijze zoals die in Asten al wordt gehanteerd: de participatieverordening vraagt geen grote verandering in de werkwijze, houding of gedrag en volstaan kan worden met de basisverordening. Om deze redenen wordt geen meerwaarde gezien in een participatietraject in het kader van het opstellen van de participatieverordening.

De verordening en de bijbehorende toelichting worden bekend gemaakt in het Gemeentebled en op de gemeentelijke website, waarbij wij er ook voor zorgen dat inwoners weten waar ze terecht kunnen als ze beroep willen doen op het uitdaagrecht.

Bijlage(n)/ter inzage

	Naam	Document nummer
1.	Participatieverordening gemeente Asten 2026	2024184036
2.	Toelichting bij participatieverordening gemeente Asten 2026	202412566